سەردانی ئۆردوگان... گۆڕانی ئاڕاستەی سیاسی و پتەوکردنی پەیوەندیی هەردوولا بە ڕێککەوتنێکی ستراتیژی

بەدواداچوون: کەنعان بەهادین

لەسەردانێکی کەم وێنەو مێژوویی لەوەتەی رووخانی رژێمی لەناوچووی بەغدا رەجەب تەیب ئۆردوگان سەرۆک وەزیرانی تورکیا دوێنێ گەیشتە بەغدا کە نوری مالیکی سەرۆک وەزیرانی ئێراقی فیدڕاڵ لە پێشوازی دابوو و بە یاوەری چەند وەزیرێکی حکوومەت، بۆ لێکۆڵینەوە لە گرفتی پەکەکە و ئاوی هاوبەش و رێگەچارەکانی پەرەپێدانی ئابوری و بازرگانی نێوان هەردوولاو هاوکاری ئەنقەرە بۆ هێزی چەکداریی ئێراق و ئامادەکردنی، هەروەها بەکارهێنانی کۆمپانیاکان بۆ ئاوەدانکردنەوەی ئێراق ئەم سەردانەش مۆرکردنی رێککەوتنی ستراتیژی و سیاسی و ئەمنی و ئابووری لە نێوان هەردوولا لێکەوتەوە، هەروەها دانانی ئەنجوومەنێکی بالآ بە سەرکردایەتی پۆستە سەرەکییەکان بۆ بەستنی رێککەوتنێک لە بارەی راکێشانی دوو بۆڕی نەوت و گاز کەلە ئێراقەوە بۆ تورکیا بچێت.

گۆڕانی ئاڕاستەی سیاسی

تاریق هاشمی جێگری سەرۆک کۆماری ئێراقی فیدڕاڵ رایگەیاند: سەردانی ئۆردوگان سەرۆک وەزیرانی تورکیا بۆ ئێراق ئاراستەیەکی سیاسی دوور لە نێوانی پەیوەندییەکانی ئێراق و تورکیا دروست دەکات، ئاماژەی بەوەش دا گرنگیدانی سەرکردەکانی تورکیا بە بارودۆخی نێو ئێراق نیشانی دەدات، هەروەها وەستانیان لە پاڵ گەلی ئێراق لەو بارودۆخەدا دەدات، هەروەها وەستانیان لە پاڵ گەلی ئێراق لەو بارودۆخەدا ئەوەشی رایگەیاند: ئەم سەردانە خاڵی گۆڕانکارییە لە پەیوەندییەکانی نێوان ئێراق و تورکیا کە چیتر بارودۆخەکە بەرەو باشتر هەنگاو دەنێ لەهەر هەموو بوارەکان بەتایبەت بواری ئەمنی هاشمی رایگەیاند: سەردانەکەی ئۆردوگان ئیمزاکردنی رێککەوتننامەی ستراتیژی لە نێوان ئێراق و تورکیا دروست دەکات لە بارەی سیاسی و دیپلۆماسی و وزەو ئابووری و ئاماژەی بە بواری ئەمنیش دا، هەروەها رایگەیاند مەسەلەی پەکەکە جێی خۆی دەبێت لەم رێککەوتنانە.

شایانی گوتنە ئۆردوگان سەرۆک وەزیرانی تورکیا ئێستا لە چوارچێوەی سەردانێک دایە کە لە ئاستێکی بەرزدایە لە وەزیرەکان و گەورە بەرپرسانی تورک و هونەرییەکان و پەیوەستن بەکاروباری بازرگانی. سەرچاوەکان ئەوەش دەڵێن: وەفدی تورکیا باس لەو هێرشانەش دەکەن کە کراونەتە سەر پارتی کرێکارانی کوردستان لە ناوچە دورە دەستەکانی هەرێمی کوردستان.

پێشکەوتن

جێی باسە پەیوەندیەکانی ئێراقی و تورکی بەم دواییە پێشڤەچوونێکی بەرچاوی بەخۆوە بینی بەوەی کە ئەنقەرە بەغدای بەوە تۆمەتبارکردووە کە پەکەکە لەسەر سنوورەکانی ئێراق تورکیا بونیان هەیە.

پێشتر سەرۆک پەرلەمانی کوردستان داوای کرد کە پێگەکانی سوپای تورکیا دابخرێت کە نزیکەی **11** ساڵ لەو ناوچەیەدا بوونی هەبووە، حکوومەتی تورکیاش داوای کرد پێگە سەربازییەکانی جێ بێڵێ لە هەرێمی کوردستان بە هۆی بارودۆخی نا ئارامی پێش رووخانی رژێمی بەعس لە ئێراق. لەو بارەیەوە نێچیرڤان بارزانی سەرۆکی حکوومەتی کوردستان ڕایگەیاند: بوونی ئەو پێگەیانەی تورکیا لە هەرێمی کوردستان لەساڵی **1997** بەڕێککەوتن بووە.

پەیوەندییەکی دوورودرێژ

نێچیرڤان بارزانی ڕایگەیاند: ئێمە ڕێگەمان دا بە دامەزراندنی ئەو پێگانە بەپێی ڕێککەوتنی نێوان ئێمەو حکوومەتی تورکیا و کە دەبێ هەڵسوکەوت و چالاکیان بە زانیاری ئێمە بێت، داواش لە ئەمەریکا کراوە سنووری ئاسمانی و ئەدایی لە ئێراق بپارێزن.

پەیوەندییەکانی نێوانی تورکیا و ئێراق پەیوەستە بە مێژوویێکی دوورو درێژ لەگەڵ هەبوونی ناکۆکی لە نێوانی هەردوولا بە هۆی هێرشەکانی پەکەکە لەسەر سنووری نێوان هەردوولا، لە کاتی بەشداری بەرهەم ساڵح جێگری سەرۆک ئەنجوومەنی وەزیرانی ئێراقی لە کۆنگرەی هاوکاری بازرگانی عەرەبی تورکی، رایگەیاند ئێستا کەش و هەوایەکی لەبار دروست بووە بۆ وەبەرهێنانی بیانی لە گەورە وڵاتان.

تورکیا و ئێراق خاڵی بەیەکگەیشتنی کەنداو و ئەورووپان

بەرهەم ساڵح جێگری سەرۆک وەزیران ڕایگەیاند: ئێراق و تورکیا توانای گەورەیان هەیە لە هێزی کار و کانزای سروشتی، هەروەها خاوەنی دامودەزگای سەربەخۆ و دیموکراتین، ئێراق و تورکیا دوو وڵاتی بەیەکگەیشتوی نێوانی کەنداو ئەورووپان، تورکیا هاوبەشمانە لە سیاسەت و ئابووری. لەلایەکی دیکەوە ئەندامی پەرلەمانی ئێراقی لەسەر لیستی هاوپەیمانی کوردستان دکتۆر مەحمود عوسمان ڕایگەیاند: سەردانی ئۆردۆگان پەرە بە بواری ئابووری و سیاسی بەرزترین ئاستی ستراتیژی دەدات.

عوسمان ڕایگەیاند: ئاستی گۆڕانی بازرگانی نێوانی تورکیا و ئێراق دەگاتە 5 ملیار دۆلار جیا لە بەگەڕخستنی لیژنەکانی پێشووی هەردوولا.

دامەزراندنی ئەنجوومەنێکی باڵا

وتەبێژی فەرمی حکوومەتی هەرێمی کوردستان عەلی دەباغ ڕایگەیاند: لەو سەردانەی ئۆردۆگان ئەنجوومەنێکی باڵا بۆ هاوکاری ستراتیژی لە نێوان هەردوولا دروست دەکرێت بەتایبەتی لە بواری ئاسایش و سیاسەت و وزە. دکتۆر مەحمود عوسمان رایگەیاند: لایەنی تورکی جەخت لە بواری نەوت دەکاتەوە، ئەوەشی ڕاگەیاند: لایەنی ئەمەریکی ڕۆڵی تورکیا لە ئێراق کاریگەر دەکات.

دکتۆر مەحمود عوسمان ڕایگەیاند: پێیوانییە هیچ پێشڤەچوونێک لە کێشەی پەکەکە و موشەک بارانکردنی تورکیا بۆ سەر هەرێمی کوردستان دروست بووبێ.

کورد نیگەران نییە

جێی باسە دۆسیەی پەکەکە گەورەترین مەسەلەی نێوانی ئێراق و تورکیایە کە بەهۆیەوە گرفتیان بۆ دروست دەبێ.

لەلایەن خۆیەوە دکتۆر فوئاد مەعسوم سەرۆکی لیستی هاوپەیمانی کوردستان لە ئەنجوومەنی نوێنەران ڕایگەیاند: ئەو سەردانەی ئۆردۆگان پەیوەندیەکانی نێوانی تورکیا و ئێراق پتەوتر دەکات لە بارەی نیگەرانی کورد بەرامبەر ئەو سەردانە مەعسوم ڕایگەیاند: ئێمە هیچ ترسێکمان نییە لە بەرامبەر ئەو سەردانە ئەو حکوومەتەی ئێمە لێی بەشدارین وەکو حکوومەتی سەدام نییەو بڕوامان پێیەتی.

دەقی بڕیاری پێکهێنانی ئەنجوومەنی باڵای هاریکاری ستراتیژی نێوان ئێراق و تورکیا

لە یەکەم رۆژی سەردانەکەی رەجەب تەیب ئۆردوگانی سەرۆک وەزیرانی تورکیا بۆ ئیراق لەگەڵ نوری مالیکی سەرۆک وەزیرانی ئیراقی فیدرال رێککەوتنێکی دووقۆلیان بۆ پێکهێنانی ئەنجوومەنی بالای هاریکاری ستراتیژی لە نێوان هەردوو ولات واژوو کرد.

بە پێی بەیاننامەیەکی حکومەتی ئیراقی فیدرال ولە دەقی راگەیاندنە سیاسییە هاوبەشەکەی نێوانیان هاتووە پەیوەندی نێوان ئیراق و تورکیا خاوەن سیمایەکی کۆمەلایەتی و مێژوویی و پەیوەندییەکی هاوسێیەتی باشە و هەردوولا دیدو بۆچوونی هاوبەشیان هەیە لەسەر ئامانجە هەرێمایەتییەکان و ئاشتیی و سەقامگیری و ئازادی و گەشەسەندنی میکانیزمی هاوکاری و هەماهەنگی ئابووری هاوبەش مالیکیش لەمیانەی کۆنگرەیەکی رۆژنامەوانی هاوبەشدا لەگەڵ هاوتا تورکیەکەی کە یەکەم سەرۆکی تورکیا لە دوای سالی **1990** دوە سەردانی ئیراق بکات واژوو کردنی رێککەوتننامەکەی لەگەل ئەردۆگان راگەیاند بەبێ ئەوەی سروشتی ئەنجومەنەکە یا ئەو ئەرکانەی پێی هەلدەستێت رابگەیەنێت تەنیا ئەوە نەبێت گوتی هەردوولا ویستی هاوبەشیان بۆ کارکردن لە پێناو پتەوکردنی پەیوەندییەکانی نێوان هەردوو لا هەیە، هەردوولا لە بەیاننامەکەدا پابەندبوونەکانی خۆیان بە پێی یاداشتنامەکەی لێکگەیشتنی واژوو کراوی نێوانیان لە **7**ی ئابی **2007** و دەستپێشخەرییەکانی بەرێز جەلال تالەبانی سەرۆک کۆماری ئیراقی فیدرال لە کاتی سەردانەکەی بۆ تورکیا لە **7**ی ئاداری سالی **2008** بە بنەماکانی هاریکاری هاوبەش نوی دەکەنەوەو بریاریان داوە لە میانەی دامەزراندنی ئەنجوومەنی بالای هاریکاری ستراتیژی گەشە بەم پەیوەندییانە بدەن.

لە راگەیاندنەکە ئاماژە بەوەش کراوە هەردوو سەرۆک وەزیرانی ئیراق و تورکیا سەرۆکایەتی ئەنجومەنەکە دەکەن و وەزیرانی دەرەوەش کار لە پێناو هەماهەنگی کارەکانی ئەنجومەنەکە دەکەن و وەزیرەکانی بواری وزەو بازرگانی و وەبەرهینان و ئاسایش و سەرچاوەکانی ئاو ئەندامی ئەنجوومەنەکەن و هەردوو سەرۆکیش دەتوانن بەپێی پێویست و لەگەل گەشەسەندنی پەیوەندی نێوانیان وەزیرانی بواری دیکەش بکەنە ئەندامی ئەنجوومەنە بالاکە هەر بەپێی دەقی راگەیاندنەکە ئەنجوومەنی بالای هاریکاری ستراتیژی بەلای کەمەوە سالی جارێک بە بەشداری هەردوو سەرۆک و لەسەر ئاستی وەزیرەکانیش سالی سی جارو لەسەر ئاستی بەرپرسانی رەسمی بالاش لە ماوەی سی مانگ جارێک لە یەکی لە پایتەختەکان کۆدەبنەوە.

رێککەوتنە ستراتیژە هاوبەشەکە بواری سیاسی و دبلۆماسی و رۆشنبیری دەگرێتە خۆی و پالپشتیش لە حکومەتی ئیراق لە رووبەرووبوونەوەیدا لەگەل تیرۆریستان و پارێزگاری لە سەروەری و یەکپارچەیی خاک و نیشتیمانیدا دەکات لە هەولەکانیدا بۆ هێنانە دی ئامانجەکانی گەلی ئیراق لە پێناو ئیراقێکی ئازاد و سەربەخۆو یەکگرتوو و فیدرال و دیموکراتی گەشاوە لە رێککەوتنەکەدا هەردوو لا پابەنددەبن بە بنەماکانی نەتەوەیەکگرتووەکانی تایبەت بە رێزگرتن لە سنووری نێو دەولەتی و دەست لەکاروباری یەکتر وەرنەدان و رێزگرتن لە فرەیی رۆشنبیری و ئایینی و نەتەوەیی ئیراق و پێکەوە ژیانی ئاشتیانەی سەرجەم پێکهاتەکانی و رێزگرتن لە ناسنامەی ئیراق لە پێناو ئایندەیدا.

هەروەک جەخت لەسەرهاندانی بەرنامەی ئالوگۆری دیبلۆماسی و رۆشنبیری و پەروەردەیی و زانستی و فەرمانبەرانی حکومی و قوتابیان دەکاتەوە لەگەل گەشەپێدانی هاوکاری نێوان دامەزراوەکانی خویندنی بالاو تەکنەلۆجیاو زانیاری تەکنیکی تا دەگاتە هەماهەنگی لە سیاسەتی نێو دەولەتی و هەرێمایەتی وەک پشتگیری کردنی یەکتر لە کاتی داواکاری هەر لایەکیان بۆ خۆ پالاوتن لە لیژنەو پایە نێودەولەتییەکان.

لە بواری پەیوەند بە بواری ئابووری و وزە تا کۆتایی سالی **2008** بگەنە رێککەوتنی هاوکارییەکی تەواوی ئابووری و ستراتیژی لەگەل هاندانی بواری گەشتەوەری و ئاسانکاری نواندن لەم بوارەداو لە پێناو بەرژەوەندی هەردوو ولاتیش لەسەر دامەزراندنی ناوچەی بازرگانی و پیشەسازی ئازاد رێک بکەون هانی چالاکتربوونی بواری ئاوەدانکردنەوەو دابین کردنی پیداویستیە سەرەکییەکان و خزمەتگوزاری بۆ گەلی ئیراق بدرێت لە رێگای تورکیاوە ئیراق بە ئەوروپاوە ببەسترێتەوە هانی کۆمپانیاکانی کەرتی تایبەتی و گشتی لە بواری وەبەر هینان و بدریت بۆ زیاتر کردنی هاریکاری لە نێوانیاندا و لە چوار چێوەی ئەمەشدا پالپشتی لەکۆمپانیا بچووک و مامناوەندیەکانی هەردوو لا بکرێ بەو پێیەی بوارێکی باشی رەخساندنی هەلی کارکردنن لە هەردوو ولات.

لە بواری سەرچاوەکانی ئاوو کشتوکالیشدا یارمەتی ئیراق لە دابین کردنی پیداویستی کەرتی کشتوکال و ئاو بکریت و بەلام دەبێت لە دابین کردنی ئەم پێداویستیانە پێداویستی تورکیاش لەبەر چاو بگیرێت.

لە دەقەکەدا باس لەوەش کراوەی بەرنامەی ئالوگۆری لەنێوان دامەزراوە ئابووری و دارایی هاوچەشنەکانی هەردوولا دابمەزریت و لە میانەی بەرنامەی یارمەتییەکانیش پالپشتی لە ئابووری ئیراق بکریت و هاوردەکانی ئیراقیش بۆ دەرەوە لە رێگای تورکیاوە گەشەی پێبدریت و هیلی گواستنەوەی نەوتی کەرکوک - یومورتالیکیش فراوانتر بکریت لەگەل دامەزراندنی بۆری گواستنەوەی گازی سروشتی ئیراق لە خاکی تورکیاوە بۆ بازارە جیهانییەکان و خالی سنووری تازەش لە نێوانیاندا بکریتەوە لە بواری وزەو کارەباشدا تورکیا هەول بدات پێداویستییەکانی ئیراق دابین بکات بەرنامەش بۆ مەشق پیکردنی کادیرەکانی بواری وزەی کارەبای ئیراقی دابندریت.

لە بواری سەربازی و ئەمنیشدا پێویستە هەر یەک رێز لە ئاسایشی خاکی ئەوەی دیکەیان بگرێت و لە قەدەغەکردنی پەرینەوەی تیرۆریست و چەکی نا شەرعی لە نێوان سنووری هەردوولا پالپشتی یەکتر بکەن، جەختیش لەسەر گرنگیی کۆنترۆل کردنی سنوورەکان کرایەوە لەگەل رێگرتن لە هەر پالپشتییەکی لۆجستی و دارایی لە ریکخراوە تیرۆریستیەکان.

هەر بە پێی رێککەوتنەکە بازرگانی و وەبەرهێنانی بواری سەربازی نێوان هەردوولا گەشەی پێ دەدرێت سەرۆک ئەرکانەکانی سوپای هەردوو لا لە هەولەکانیان بۆ گەیشتن بە رێککەوتنێکی هاریکاری لە بواری مەشقی سەربازی و راهێنانی ئەفسەرە ئیراقییەکان پالپشتی دەکرێن.

کوردی ئێراق نازانن لەگەڵ کێدا سەما بکەن؟

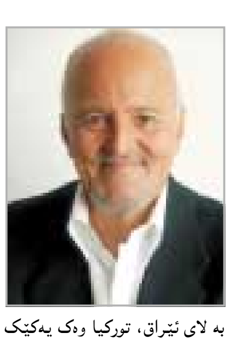

محەمەد عەلی بیراند

سەردانەکەی ئەمرۆی ئۆردوگان بۆ تورکیا یەکەم سەفەر دەبێت بۆ ئەو ولاتە ئەگەر بێتو لە دوا دەقە هەلنەوەشێندرێتەوە. ئەم سەردانە چەندین پەیامی گرنگ ئالوگۆر دەکات لە چەند گۆشەیەکی جیاوازەوە. سەرەرای ئەو راستییەی کە مەسەلەی داخستنی پارتی دادپەروەری و گەشەپێدان بۆچوون و ئاگایی رای گشتی بۆ مەسەلە جیاوازەکانی شێواندووە، بەلام سەردانی یەکەمی سەرۆک وەزیرانی تورکیا بە گرنگییەوە لە لایان سوننە و شیعە هەروەها کوردی ئێراقیش زۆر بەگرنگی وەردەگیرێت. ولاتانی دیکە ناوچەکەش لە چاوەروانیدان بزانن بۆچوونی ئۆردوگان چۆن دەبێت و چی هەیە بیلێت.

بە لای ئێراق، تورکیا وەک یەکێک لە گرنگترین هۆکارەکانی هاوسەنگی ناوچەکە دادەنرێت.

پەرەسەندنی کاریگەریی ئێران بەسەر شیعەدا گرنگی خۆی لە بۆچوونی تورکەکاندا هەیە. هەلوێستی ئەنقەرە کاریگەری لەسەر هاوسەنگی نێوان شیعە و سوننەدا هەیە. لەگەڵ ئەوەی ئێراق رۆژ بە رۆژ زیاتر دەسەلاتدار تر دەبێت لە ناوچەکە، بۆچوونی خەلک لەسەر تورکیا گۆڕانی بەسەردا دێت. بۆچوونەکانی ئەنقەرە زێدەتر گرنگتر دەبن کاتێک ئێراق بیەوێت خۆی لە دەست دەسەلاتی کاریگەری ئێراق دەربچوێنێت. ئەمەریکاش تورکیا وەک هێزێک لە بەرامبەر بە ئێران دەبینێت.

بێگومانیش، پەیوەندییەکانی تورکیا و کوردی (باکووری ئێراق) کۆمەلێ هاوسەنگی جیاواز لە خۆ دەگرێت. پەیتا پەیتا مسعود بارزانی و جەلال تالەبانی بارودۆخێکی ئیجابی دەربارەی دۆزی کورد بەدەست دێنن، ئەوان ئەمرۆ گرنگترین دارێژەرانی سیاسەتی ئێراقن.

کورد زۆر سەرکەوتوو بە لە پاراستن و بەرەوپێش بردنی بارودۆخەکەیان لە کاتی کێشەکانی نێوان سوننە و شیعە. ئەوان توانییان دانپێدانانی دەستووری بۆ هەرێمەکەیان بە دەست بهێنن و دەسەلاتی خۆیان بەسەر حکوومەتی ناوەندی زۆرتر بکەن. حکوومەتەکەی (باکووری ئێراق) توانییویەتی وەکو تاکە هەرێمی ئارامی ئێراق شکۆداری ناوخۆ و دەرەکی بە دەست بهێنێت. کورد توانیویەتی بە باشی یارییەکەی خۆی بکات. بێگومان ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا وڵاتێکی دیکە دەبێت کە لە نزیکەوە چاودێری سەردانەکەی سەرۆک وەزیرانی تورکیا بۆ بەغدا دەکات. واشنتۆن دەیەوێت بە وردی ئاگای لە هەموو هەنگاوێکی ئۆردوگان بێت کە لە ئێراق دەینێت. لە راستیدا شێواز و کات و پرۆگرامی ئەم سەردانە بە هاوکارییەکی زۆری ئەمەریکا رێکخراوە. ئێراق بە لای ئەمەریکاوە ئەوەندە گرنگە کە هیچ سەرۆک وەزیرانێکی تورکیا بچووکترین چانسی نابێت لە تەحویلکردنی ئەم وڵاتە بۆ سەر سیاسەتەکانی خۆی. بە هەمان شێوەش ئۆردوگان ناتوانێت هیچ شتێک بکات لە دەرەوەی پرۆگرامی دارێژراو. دەکرێت ئەم سەردانە ئەنجامی زۆر گرنگ لە دوای خۆی بەجی بهێڵێت. بەڵام ئەوەی بە لای تورکیاوە گرنگە، ئەو جیاوازییە کەمانەیە کە لە سیاسەتی کورددا هەیە.کەواتە کێ بریار لەسەر سیاسەتی کورد دەدات؟

کوردی (باکووری ئێراق) ئێستا باش لە مەسەلەکانی ناوچەکە تێگەیشتوون. ئەوان زیاتر سیاسەتێکی تەبا و هاوهەستی پەیرەو دەکەن وەک لە سیاسەتێکی ناکۆک بەرامبەر بە تورکیا. هەرچۆنێک بێت، ئەوان تەنها یەک مەرجیان هەیە، ئەوان دەیانەوێت تورکیا رێز لە ئیدارەی (باکووری ئێراق) بگرێت و بە شێوازێک هەڵسوکەوت نەکات وەک گەورەی شارەکە کە دەیەوێت سزای منداڵەکانی تەنیشتیان بدات. ئەگەر بەرپرسانی تورک بیانەوێت ویستی خۆیان بەسەریاندا بسەپێنن و کورد سووک بکەن وئەوە لە بەرامبەردا ئەوانیش هەموو هەوڵێک دەدەن بۆ نارەحەت کردنی تورکیا. هەموو شتەکان لە بارودۆخی ئێستا هێواش هێواش وا دیار دەکەوێت. وا پێدەچێت هەردوو لایان بیانەوێت پێکەوە تاسەر لەئارامیدا بژین.

کورد لە دەسەلاتی گشتی ئێران بەسەر ئێراق دەترسن. ئیدارەی (باکووری ئێراق) هیچ لەوە زیاتر خوازیار نییە پشت بە ئێران ببەستێت بۆ پارێزگاری لێکردنی. بە پێچەوانەوە وئەوان تورکیا وەک باشترین هۆکاری هاوسەنگی دەبینن. ئەوان گەیشتونەتە ئەوبڕوایەی ئەنقەرە کلیلی گەیاندنی ئەوانە بە رۆژئاوا ورێگەی گەیشتنی نەوتەکەیانە بۆ ئەورووپا. هەروەها ئەوان دەزانن چانسێکی باشتریان هەیە لە کاریگەرتر بوونیان لەسەر ئەنقەرە بە هۆی پەیوەندییەکانییان لەگەڵ کوردی باشووری رۆژهەڵاتی تورکیا. ئەوان جۆرە پەیوەندییەکی وایان نییە لەگەڵ تاران ئەوەی کە ئێستا ئەوان دەیانەوێت ئەوەیە تورکیا بەوجۆرە پەیوەندییانە رازی بێت.

ئەوان زۆر حەز دەکەن کە سەرۆک وەزیران بێتە هەولێر وسەردانی ئەنجوومەنی وەزیران بکات و تەوقە لەگەڵ نێچیرڤان بارزانی بکات، هەتا ئەگەر بۆ چەند کاتژمێرێکیش بێت. ئەوان لەزەحمەتیی هاتنەدیی ئەم ئاواتە تێدەگەن. ئەوان تەنها نەیانتوانییوە رادەی دەسەلاتی سەربازی لە بریاردانی سیاسەتەکانی کورد لێک بدەنەوە هەروەک کەسایەتییەکی دەسەلاتدار لە ئیدارەی (باکووری ئێراق) گوتی "ئێمە ئامادەین لەگەڵ تورکیا سەما بکەین، بەڵام ئێمە نازانین لەگەڵ چەند کەس دەبێت ئێمە سەما بکەین. خۆ سەماکە هەر ٢ تو تانگۆیە، بەڵام قسەکەر لە ئەنقەرە زۆر زۆرن"، بەو مانایەی ئەوان ناتوانن بریار بدەن کە حکوومەتی تورکیا قسەی دەڕوات یان نا.

لە لایەکی دیکەوە مەسەلەی داخستنی پارتی دادپەروەری و گەشەپێدان لە ئارادا هەیە.

کەس نایەوێت ئەنجامی بۆچوونەکانی خۆی بخاتە روو تا کۆتایی مەسەلەکە و بەتایبەتی بەر لەوەی چارەنووسی ئاکپارتی و ئۆردوگان بریاری لەسەر بدرێت. ئەوان روونی دەکەنەوە ئێستا کاتی نیشاندانی نشیانە بە جۆش هێنەرەکان نییە. وادادەنرێت ئەم لێڵ و ناروونییە یەکێک بێت لەو هۆکارانەی پشت سەردانە دوو دڵییەکەی ئۆردوگان بۆ هەولێر. جگە لەوەش، ئەو بۆچوونە زاڵە کەهێشتا زووە بەرپرسێکی لەم پایەیەتورکیا سەردانی هەولێر بکات.

لە راستیدا، ئەمە دەرفەتێکی لە دەستچوو نییە بە هیچ شێوەیەک. هەر کاتێک چارەنووسی ئاکپارتی و ئۆردوگان دیاری کرا، ئەوە دەکرێت سەردانی هاوچەشن لە ساڵی ئایندەدا بکرێت وهەولێریش بگرێتەوە.

و: ئاری مامشەیی
سەرچاوە:
todays zaman

کوردستان... ڕۆڵی کارای کوردستان لە ئاستی ئێراقی و ئیقلیمی دا

غالب حەسەن شابەندەر

کوردستانی ئێراق ئەمرۆ رۆڵێکی بەرچاو وکاریگەر نەک تەنها لەناوەوەی ئێراق بەڵکو لەناوچەکە بەگشتی دەگێرێت، هۆکاری ئەم رۆڵەی کوردستانیش ئەو هەموو راستییە نەگۆڕانەی مێژوویی و جوگرافیەی کە لەو هەرێمەدا هەیە ئەمە بەچاوپۆشی لەسنووری راستەقینەی کوردستان وجیاوازییەکان دەربارەی چارەنوسی کەرکوک وچەند بابەتی دیکە دەکرێ ئەزموونی تێکۆشەرانەی کوردستانن ئێراق بۆ هێنانەوەی ئامانجە رەواکانی گەلی کورد لەم ناوچەدا ببێتەهەوێن ونمونەیەک بۆ هەموو کورد لەجیهاندا ،بەتایبەتی ئەوانەی هەمیشە لەژێر سیستەمی سیاسی وئابووری رۆشنبیری وکۆمەلایەتین من لێرەدا باسی حەکیمی هزری سیاسی سەرکردەکانی رێرەوی خەباتگێرانەی کوردی ئێراق وتوانای هزری هاولاتی کوردستانی ئێراق بۆتێگەیشتنی باری سیاسی و واقیعی هەرێمی وجیهانی.

بێگومان سەرکەوتنی کوردستانیش لەهێنانەدی ویست وهیواوئاواتی کوردی ئێراق دەیگەینێتە ئەو ئاستەی ببێتە هۆکارو فاکتەری رێنیشاندان بۆ بزووتنەوەی جیهانی کورد، لەسەر ئاستی سیاسی وتێکۆشان بۆ گەیشتن بەمافە رەواکان ئەم سەرکەوتنەش بەهاوکاری لەگەڵ حکوومەتی ناوەند دەکرێ ببێتە فاکتەری لێکگەیشتن لەنێوان کوردو رژێمە حوکمرانەکانی ئێراق چونکە هەمیشە گرفتەکان لەزیادبووندان بەتایبەتی دوای ئەو هەموو دەستکەوتانەی کوردی ئێراق کوردستانی ئێراق وبەهاوکاری لەگەڵ بەغدا دەکرێ ببێتە فاکتەرێکی گرنگی سەقامگیری (تورکیا- سوریا-ئێران- ئێراق) نەک تەنها لەرووی شارەزایی خەباتگێرانەی بەڵکو لەرێگەی سەنگی ئەم هەرێمە لەنێو کیانە سیاسی ورۆشنبیری وشارستانیەتی ئێراق کوردستان ئەمرۆ جێگەی شەر نییە بۆیە جوولانەوەی لەم رێرەوەدا زۆر گرنگە ومومکینیشە تەنانەت سەنگی خۆیشی لەپرسە سیاسیە ئیقلیمیەکاندا هەیە و لەقۆناغی گەشەسەندنی سیاسی ورۆشنبیری وئابووریدایە کەبۆ کوردی ناوچەکەش گرنگە

کوردی ئێراق پەیوەندیی توندو تۆڵیان لەگەڵ دەوڵەتە گەورەکاندا هەیە وقسەی خۆشیان لەزۆر لەبابەتە هەستیارەکاندا هەیە و رێژەی خۆیشیان لەنێو دروستکەرانی بریاردا هەیە هەروەها دەتوانین بڵێین رۆڵی ئیجابی کوردستان بەهەماهەنگی لەگەڵ حکومەتی ناوەند سوودی بۆخودی دەوڵەتی ئێراقی دەبێت کوردستانی ئێراق تەنها ئەزموونی خەبات نییە، بەڵکو ئەزموونی حوکمە وگەشەپێدان وسەرکەوتنی دیپلۆماسیەتە ودەکرێ هەموو کورد وەکو نموونەیەک سەیری بکات و دەیکاتە خاوەنی رۆڵێکی کارا بۆدۆزی کورد لەجیهانی عەرەبی وئیسلامیدا کوردستانی ئێراق ئامادەیە بۆ ئەوەی ببێتە فاکتەرێکی سەقامگیری لەجیهان ئەمرۆش کوردی ئێراق هەمیشە جێگەی گرنگیدانی دەوڵەتانی جیهانن بەڵکو لەکوردی ئێران وتورکیا وسووریاش زیاتر گرنگیان پێدەدرێت من لێرەدا نامەوێ لەهۆکاری ئەم هەڵاوێردنە بکۆڵمەوە بەڵام یەک مەبەستم هەیە ئەویش بوونی کوردستانی ئێراق بەبنکەی هێزی ئاسایشی نەتەوەیی کارا کەئاشتی وئارامی بۆناوچەکە بهێنێتەدی کوردستانی ئێراق تەنها خاڵی هاوسەنگیی ئێراق نییە بەڵکو بۆ هەموو کوردی جیهان ئەمرۆ نموونەی خەباتگێرییە ودەکرێ سوود لەئەزموونی وەربگیرێت ئەم قسانە پرەنسیپی مافی بریاردانی چارەنووسی بۆ گەلی کورد رەتناکاتەوە بەڵام من لەرووی واقیعەوە باسی ئەم مەسەلەیە دەکەم لەگەڵ ئەمەشدا ئەم هەموو قسانە بەدیهاتنی ئەو خەونە رەتناکاتەوە.

سەرچاوە elaph